

1.
"DU MÅ IKKE VÆRE JALOUX".

udg. 1948
Moselovens sjette bud. "Du må ikke bedrive hor" er godt på vej til at blive erstattet af et nyt: "Du må ikke være jaloux". Det sker i det hellige frigørelses navn. Først troede man, at frigørelsens ideologi, der ophævede moralens snærende bånd, ville bringe lykken, fordi enhver kunne følge sine lyster. Senere viste det sig, at medaljen havde en bagside, nemlig jalousien. For at undgå at frigørelsesbudskabet blev skæmmet af denne negative konsekvens, kritiserede og skyldbelastede man i stedet jalousien med henvisning til, at følelsen udsprang af en tarvelig besiddertrang.

*man havde ikke tid!
Derudover altid en anden
sammenhang, at indst.*

De stakler, der fortsat pines af jalousiens gnavende orm, tør ikke være den bekendt og prøver at skjule den for sig selv og andre. Det er så meget mere uheldigt, som der bag den pinagtige tilstand kan ligge flere forskellige menneskelige konflikter gemt. Hvis følelserne ikke får lov til at komme op til overfladen, kan konflikterne heller ikke bearbejdes, de vil derfor fortsat plage deres bærer og give anledning til fejludviklinger og psykiske lidelser.

I: Den indbildte skinsyge.

genere
Jalousi er andet end den direkte følge af, at den elskede foretrækker en anden fremfor en selv. Den er hyppigt en indbildt syge, der opstår på baggrund af et sindrigt samspil mellem omgivelserne og den lidendes selvbillede.

1. "Jeg slår ikke til". **MINDREVÆRD**

Shakespeares Othello, der kvalte sin hustru Desdemona i jalousi, er en stadig aktuel illustration af de uhyggelige følger, mindreværds-komplekset kan få. Othello kaldtes også Moren efter den betegnelse, som europæerne gav Nordafrikas befolkning, fordi han var mørklødet - altså en afviger. Othellos fenrik Iago, ønsker at hævne sig på sin herre, fordi denne ikke har tildelt ham en højere rang. Moren kender ikke sin fenriks følelser, men har tværtimod tillid til ham. Iago har kun alt for let ved at bilde Othello ind, at Desdemona er ham utro. Iago spiller behændigt på Othellos følelser af ikke at være god nok. Skønt Othello har udført mange bedrifter og netop er blevet udnævnt til feltherre, ser han inderst inde sig selv som den kulørte gæstearbejder. Derfor har han svært ved at tro, at Desdemona, der ikke alene er underdejlige, men også tilhører Venezias bedre selskab, virkelig fore-

trækker ham. Iagos antydninger af, at Desdemonas tilbojeligheder for Othello kun var en dille og udtryk for hendes flygtige karakter, at hun trods alt må foretrække en mand fra sine egne rækker, finder let grobund i Othellos skrøbelige selvtvilt. Derefter har han kun øje for de hændelser, der bekræfter den vel såede mistanke, og den vokser hurtigt vildt. Feltherren, hvis klogt og overblik ellers har frelst ham og mange andre gennem alverdens farer, mister sin sans for at overskue helheden, blot fordi der trykkes på hans bløde punkt.

Mange bærer rundt med en indre Iago, der hele tiden fortæller dem, at de ikke slår til eller er værdige til at blive elsket af andre. Iagoen rider sin ejermand som en mare og er altid parat til at drage sammenligninger: "Andre kvinder har flottere ben eller barm, de klarer flere opgaver, endda bedre end dig, tror du virkelig at han (din elskede) bliver ved med at holde dig ud?" Tilsvarende kan det være manden, der overbeviser sig selv om, at hun må foretrække mænd, der er dygtigere, mere charmerende eller pengestærke end ham selv. Den plagedes partner bliver idelig konfronteret med sørgsmålet om: "Er de andre ikke bedre?" I tiltagende udmattelse over altid at skulle bekræfte den plagedes om dennes fortræffelighed hænder det, at partneren finder "en bedre". Langtfra altid en der reelt er bedre, men en der er mindre usikker og selvoptagen.

I dag er det særligt svært at undgå mindreværdsfølelse; idealerne for mænd og kvinder skrues højere og højere op, så flere rammes af lidelsen. To mennesker, der holder af hinanden, kan meget vel have hver sin rem af huden og derved forvikle sig ind i en kispusleg, der ender ulykkeligt uden rimelig grund.

2. "Tyv tror hvermand stjæler". *forholdte lys*

Det forbudte drager ofte med en magisk kraft. Frugten høstet under æbleskud giver en særlig kildrende fornemmelse, når den spises, selvom den er hård og umoden. Den blotte tanke om at gøre det forbudte, kan være mere tillokkende end selve handlingen. Mennesker, hvis seksualopdragelse overvejende har formet sig som forbud og trusler om straf, har som regel særlig livlige fantasier om, hvad andre gør, og hvad de selv er blevet snydt for. Da disse seksualforskrækkede har svært ved at vedkende sig fantasierne som deres

egne, netop fordi de tidligere er blevet forbundet med straf, tillægger de andre de handlinger, som de selv er bange for at føre ud i livet. For de seksuålforskrækkede er omverdenen spækket med tegn på, at andre gør, hvad de ikke selv tør. Hvis andre smiler og taler ivrigt med hinanden, er det udtryk for, at de har noget af "det frække" sammen, øjenkontakt og gebærder udsættes for samme overfortolkning. Der er en udtalt tilbøjelighed til at se enhver form for menneskelig omgang som mættet med erotiske over- og undertoner. De forskrækkede forestiller sig ikke, at samværet kan rumme andre væsentlige kvaliteter. Ligeledes er de meget optaget af tanken om, at "lejlighed gør tyve". Deres partnere har det hårdt, de er altid under mistanke. Partnerne skal hele tiden stå til regnskab for deres gøren og laden: Begrunde hvorfor de smilede til den og den, eller fortælle alt hvad de taler med andre om. Hvis de kommer blot lidt for sent til en aftale, godtages vanskelige trafikale forhold eller moder og arbejdsopgaver, der trak længere ud end beregnet, ikke som troværdige årsager.

Forklaringen på denne næsten tvangsprægede optagethed af andres seksuelle aktiviteter ligger tillige deri, at den seksuålforskrækkede til stadighed får tilfredsstillelse på fantasiplanet ved at spekulere på andres seksualitet, uden selv at gøre sig skyldig i de syndige gerninger. De mest fordømmende blandt seksuålfantasterne får i tilgift triumfen over at se, deres egen uskylds glorie stråle, idet de sanker gloende kul på den formodede synders hovede.

Bryder de angste ud og afprøver fantasierne i virkeligheden, resulterer det tit i en skræk for de repressalier, de selv ville have tildelt andre. Desuden bliver det nu nærliggende for dem at tro, at partneren i al hemmelighed kan have gjort det samme som de selv. Da den andens utroskab altid er mere truende end ens egen, fordi man ikke kender dybden af den andens følelsesmæssige engagement, forstærkes mistanken og dermed trangen til opklaring. Den behændige, hvis blandede følelser rummer et håb om, at den anden også har syndet, retter mistanken mod partneren, så dennes forventede tilståelse kan føre til fælles tilgivelse, og straf dermed undgås.

3. "At være i den andens sted".

Andre igen nyder at beskæftige sig med deres partners seksuålliv,

fordi de sætter sig i partnerens sted under seksualakten. Her kan der være tale om en kamoufleret form for homoseksualitet og et ønske om at opleve seksualiteten i det modsatte køns rolle. Den stærke mand får her chancen for at være den forførte kvinde, hans kvindelige pendant kan opleve sig som den styrende og aktive part. Paradoksalt nok undgår dagdrommens rolleindehaver heller ikke bebrejdelser; bebrejdelserne beskytter nemlig fantasiernes forfatter mod at skulle acceptere deres egne tilskyndelser.

II: Utroskabens jalousi.

Det er også anstødeligt at være jaloux, når der foreligger utroskab. Utroskabsbegrebet bør i nogles øjne ophæves, fordi det er udtryk for en ejendomsmentalitet. Så nemt-elimineres følelser bare ikke. Mere konstruktivt er det at legalisere følelserne og bruge dem som en slags termometer eller alarmklokke for forholdet mellem parterne, hvori de opstår. Seksuelt samvær kan have vidt forskellige betydninger for hver af parterne, men det kan selve forholdet også. Jalousien kan - fremfor blot at give anledning til konflikter parterne imellem - bruges som udgangspunkt for, at de lærer hinanden bedre at kende.

a) Seksualitetens betydning for den enkelte.

For nogle er seksualiteten en selvstændig, sensuel nydelse, der ikke forbindes med nogen personlig tilknytning til det menneske, de er sammen med, tværtimod foretrækkes det uforpligtende samvær. Det er en leg, hvor fornyelsen kommer via skiftende partnere og situationer. Et stadigt behov for at bekræfte sig selv som attraktiv og ungdommelig, også kaldet jagtinstinktet eller panikalderen, kan ligeledes ligge bag en fortsat søgen efter nye partnere. Trangen til at besejre kan iøvrigt godt være sammenkædet med ønsket om at besidde. Her vil jægeren være den eneste og den bedste, derfor tales konkurrenter ikke. I den modsatte ende af poly/monogamispektret befinder de mennesker sig, for hvem det seksuelle samvær er forbundet med et inderligt tilhørsforhold til partneren, der må besegles med både krop og sjæl og ikke kan deles med andre. Mellem disse yderpunkter er der naturligvis en række forskellige holdninger til de seksuelle udfoldelsesmuligheder: "Det er i orden at have seksuelle forhold til andre hvis den faste partner skånes for viden herom, eller modsat "ærlighed er det vigtigste". Eller sidespring skal være kortvarige, så følelserne

de bliver for intense.³ Andre igen ønsker flere partnere på samme tid, det være sig trekanter, partnerbytte, gruppesex eller bifile forhold.⁴ Endelig er der dem, der har forankret deres seksualitet i en ideologisk eller religiøs overbevisning, hvor forskrifterne for den rette elskov også kan spænde fra total promiskuitet til trofasthed indtil døden skiller.

Σ: Gang på gang tager mennesker fejl af hinanden, fordi de tror, at andre tænker og føler ligesom de selv. Derfor synker Verden i grus for dem, der ser den seksuelle kærlighed som en af grundstenene i forholdets fundament, når den letvakte partner muntrer sig med flere. Til gengæld får den letsindige synder sin sag for, hvis vedkommende bliver forkastet for sin brøde, og forholdet opløses. Den, der elsker mange, bliver kaldt henholdsvis udnyttende og overfladisk eller varm og kærlig, den der holder sig til en, dybtfølelse, engageret eller kold og kedelig, alt efter hvilken overbevisning de anskues ud fra.

Hvis et menneskes selvagtelse er afhængig af mange tilbedere, må det ikke alene forstærke sine bestræbelser på at charme endnu flere, men også kæmpe for at genvinde det tabte, hvis en tidligere beundrer forlader tilhængerskaren til fordel for en ny kæreste.

Den, der lader sig lede af sin tro eller sit samfundssyn, kan rammes af svære indre rystelser, når realiteterne kommer i konflikt med overbevisningen. Fortaleren for den frie kærlighed, overvældes alligevel af en blanding af usikkerhed og vrede, når partneren benytter sig af budskabet og hengiver sig til en anden, og dynger derefter sig selv til med bebrejdelser over ikke at kunne leve op til sine egne idealer. D disciple af monogame trosretninger hudfletter sig selv med skyld og skam ved den blotte ide om forrædneriske lyster.

6 - Skinsygen som alarmklokke.

En gryende skinsyge kan være et varsel om, at forholdet går skævt eller slet ikke rummer kvaliteter, der gør det værd at bevare. Ved en højere granskning viser det sig måske, at den troløse blot bevarer tilknytningen til partneren som et bekvemt sikkerhedsnet. Årsagen til utroskaben kan imidlertid lige så vel findes hos den bedragne, der omend erotisk stabil, ellers ikke viser interesse for sin partner, men i stedet vier arbejde, børn eller fritidsinteresser hele sin opmærksomhed.

III Fortrængt jalousi = psykiske problemer.

Jalousien har utvivlsomt flere afarter og årsager, end de her nævnte. Omend det er ubehageligt, er det imidlertid nødvendigt at vedkende sig følelsen, fremfor at stuve den til side som forkert. Den enkelte må for sig selv finde ud af, hvad der er baggrunden for netop hans/hendes jalousi.

ad I Hvis skinsygen bygger på mindreværdsfølelse, kan nærmere eftertanke hjælpe til at eliminere den skinsyges sårbarhed overfor andres bemærkningen og alt for høje krav til sig selv. Havde Othello talt med Desdemona om det, der foregik, ville han i stedet have rettet sin mistanke mod bagvaskerne og ikke mod hende. Deres forhold ville være styrket, og de kunne have stået sammen omkring konflikterne med de andre, der var imod dem begge.

II Langt sværere er det, at gribe i egen barm og acceptere, at de tilbøjeligheder, man tillægger andre, i virkeligheden er ens egne. Sker det ikke, vil forholdet til den, der udsættes for beskyldningerne, gradvist undergraves. Anklageren opnår intet andet end den falske tilfredsstillelse ved at være selvretfærdig. Derimod kan der gøres noget ved den indbildte jalousi, hvis den lidende erkender, både sin angst og sine lyster, og selv tager ansvar for, hvad han/hun vil gøre ved det. Hvad selvransagelsens endelige udfald bliver, kan der selvsagt ikke generaliseres om, men man undgår ihvertfald at odelægge et forhold ud fra falske forudsætninger.

ad II Heller ikke utroskabens jalousi er der noget patentløsning på. Eftersom partnere, der tror, de står hinanden nær, alligevel ofte er uvidende om, hvad de gensidigt lægger vægt på i forholdet, hvad de opfatter som troskab og loyalitet, og hvilken betydning de tillægger seksualiteten, må de først prøve at få talt ud om dette. Når de gensidige forventninger er lagt på bordet, kan parterne forhandle og afgøre, om der er grundlag for at fortsætte eller ej. Da menneskelige relationer løbende ændres og udvikler sig, må de implicerede indstille sig på at fortsætte dialogen lige så længe som de lever sammen.

Herunder sker det, at den ene af partnerne finder ud af, at den anden slet ikke lever op til hans/hendes forventninger eller lige-

rem ønsker af opløse forholdet. Sorgen og bitterheden over den tabte drøm, opsluger især i begyndelsen hele den tabende parts opmærksomhed. Derefter optræder hyppigt en tomhedsfølelse, fordi fremtidsplanerne falder fra hinanden samtidig med at illusionerne brister. Hvis taberen ikke vil blive hængende fast i sorgen, må vedkommende åbne op for alle livets mange andre muligheder. I virkeligheden prøve at indse, at i tabet ligger også en ny frihed, selvom det er lettere sagt end gjort.

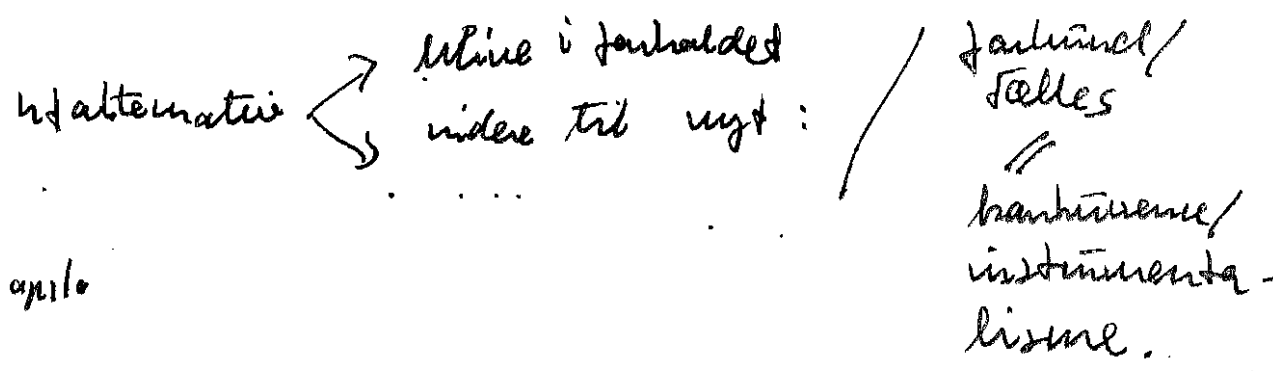
Hvis jalousien benægtes i stedet for at blive accepteret som et næsten uundgåeligt almenmenneskelig følelse, vil det kun resultere i et nyt sæt af psykiske lidelser, svarende til dem, der fulgte tabubelæggelsen af seksualiteten.

→ som idag stadig er talerlægt-agra for os i 20- og 30'erne

Kirsten Boman

Proble: jalousien ved kær viden for relationen mand/kvind eller kvinde/kvinde eller mand/kvinde. Den bestemmes relationelt og det ikke i sit særlige aspekt. Hvad betyder dette? a - for udvirkningen af jalousi; b - for ansvarlighed af den (hos KB bestemmes den som et spørgsmål om forestillinger, der kan handles om. Hm!)

I og med ansvarstede relationsbestemte bliver seksualiteten også udvirkningsløs - as det synes jeg det ikke at den er; det heller ikke kun at gøre den til - as det ikke som her: forestillinger!

- april

Materialet består af to tekster:

- 1) En skitse til forståelse af følelsen jalousi. Artiklen er skrevet af Kirsten Boman fra IKP og er et foreløbigt udkast til videre arbejde.
- 2) En kort gennemgang af nogle kritisk-psykologiske begreber, som kan bruges til at begribe jalousiens fremtrædelsesformer, som de f.eks. er beskrevet af Kirsten Boman i første tekst.
 Teksten er saket fra en forprøveopgave skrevet af Dorte M. Søndergård og Birgitte Forchhammer og kan købes i bogskabet (er muligvis ikke på lager lige nu, men prøv at spørg efter den, hvis du er interesseret). Titel: Maria - en analyse af en konkret livshistorie ud fra en kritisk psykologisk forståelse.

God læselyst

vi ses til mødet.

Hvis du har lyst til at læse andet omkring emnet kan Espern Krause Jensens bog: "Det grønne firben" anbefales.

ha
 Iago
 Skont Ø.
 til felthe.
 arbejder. Der
 er underbejlfig,